

**Я досліджую світ. 3 клас.
Конспекти уроків. Ч. 2. НУШ
(до підр. Будної Н.О. та ін.)**

Зміст посібника відповідає Державному стандарту початкової освіти, Типовим освітнім програмам та підручнику «Я досліджую світ. 3 клас» (авт. Будна Н. О., Гладюк Т. В., Заброцька С. Г., Шост Н. Б., Лисобей Л. В.). Запропоновані методичні рекомендації допоможуть учителю творчо підготуватися до уроків, зробити їх цікавими і насиченими. Для зручності у використанні уроки розміщено на відривних аркушах. До кожного уроку відведено місце для доповнень, змін, уточнень, творчих доробок учителя. Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, С. Г. Заброцька, Н. Б. Шост

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Конспекти уроків

3 клас

Частина 2

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 371.32
Б 90

Будна Н. О.

Б 90 Я досліджую світ : конспекти уроків : 3 кл. : посібник для вчителя : у 2-х ч. Ч. 2 / Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, С. Г. Заброцька, Н. Б. Шост. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2021. — 248 с.

ISBN 978-966-10-7107-9

Зміст посібника відповідає Державному стандарту початкової освіти, Типовим освітнім програмам та підручнику «Я досліджую світ. 3 клас» (авт. Будна Н. О., Гладюк Т. В., Заброцька С. Г., Шост Н. Б., Лисобей Л. В.).

Запропоновані методичні рекомендації допоможуть учителю творчо підготуватися до уроків, зробити їх цікавими і насиченими.

Для зручності у використанні уроки розміщено на відривних аркушах. До кожного уроку відведено місце для доповнень, змін, уточнень, творчих доробок учителя.

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 371.32

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Орієнтовний календарний план

№ уроку	Тема уроку	Дата	Сторінка
УКРАЇНА І СВІТ			
Україна — незалежна держава			
1.	Україна — незалежна держава. Символи держави. Творці Української держави.		5
2.	Права та обов'язки громадян.		18
3.	Пам'ятні події. Державні й народні свята.		30
Україна і світ			
4.	Земля — спільний дім. Україна на карті світу.		43
5.	Я у Європі та світі.		48
6.	Винаходи людства.		52
МІЙ КРАЙ, МОЯ ГРОМАДА			
Мій край			
7.	Історичні скарби України.		57
8.	Унікальні куточки моєї країни. Славетні люди рідного краю.		68
9.	Культурна спадщина України.		80
Моя громада			
10.	Громада. Приватний і громадський простір.		89
11.	Правила поведінки у громадських місцях.		92
12.	Безпечна поведінка на дорозі, біля залізничної колії.		99
13.	Небезпечні місця для ігор та розваг.		103
14.	Безпека велосипедиста.		105
ЖИВА ПРИРОДА			
У царстві рослин			
15.	Рослини — організми.		107
16.	Різноманітність рослин.		112
17.	Розмноження квіткових рослин.		117
18.	Як росте і розвивається рослина з насінини.		123
19.	Як виростити нову рослину без насіння.		128
20.	Пристосування рослин до різних умов життя.		132
21.	Культурні рослини.		137
22.	Охорона рослин.		143
23.	Узагальнення знань з теми «Рослини».		148
У царстві тварин			
24.	Тварини. Різноманітність тварин.		150
25.	Хто чим живиться.		157
26.	Розмноження і розвиток тварин.		161
27.	Пристосування тварин до умов існування і способу життя.		166
28.	Охорона тварин.		173
29.	Узагальнення знань з теми «Тварини».		178
Гриби і бактерії			
30.	Гриби.		180
31.	Бактерії.		184

Природні угруповання			
32.	Ліс.		188
33.	Луки.		191
34.	Водойми.		194
ЛЮДИНА ТА ЇЇ ЗДОРОВ'Я			
Організм людини			
35.	Нервова система.		197
36.	Природні ритми і здоров'я. Працездатність людини.		202
37.	Опорно-рухова система. Активний відпочинок.		208
38.	Травна система. Здорове харчування.		214
39.	Дихальна система.		225
40.	Кровоносна система.		230
41.	Шкіра.		234
42.	Органи чуття.		239

Україна і світ
УКРАЇНА — НЕЗАЛЕЖНА ДЕРЖАВА
УРОК 1

Дата .....

Клас .....

Додатковий .....

матеріал до уроку .....

Тема. Україна — незалежна держава. Символи держави. Творці Української держави.

Мета. Допомогти учням усвідомити значення понять «суспільство», «державна», «рідний край», «громадянин»; ознайомити з найвідомішими містами, найбільшими річками України; формувати уявлення про себе як громадян України; розширити та уточнити знання учнів про державні символи України; формувати навички правильної поведінки під час виконання Державного гімну України; виховувати патріотичні почуття, повагу до державних символів України, гордість за свою країну, свій народ.

Результати навчання.

- ✓ Учні/учениці знають назву своєї держави;
- ✓ пояснюють, що Україна є незалежною державою;
- ✓ знають символи держави, пояснюють, що вони означають;
- ✓ усвідомлюють себе громадянами цієї держави;
- ✓ розповідають про відомих творців Української держави.

Обладнання: таблиця, ілюстрації по темі.

Методичні рекомендації

I. Організаційний момент. Ранкова зустріч.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

— Ми всі живемо на одній планеті. Нас сьогодні вже сім мільярдів! Знаєте, що нас усіх об'єднує? Виявляється, ми всі є частиною суспільства. А що означає це слово?

III. Оголошення теми і мети уроку.

— На сьогоднішньому уроці ви усвідомите значення понять «суспільство», «державна», «рідний край», «громадянин»; ознайомитеся з тим, що країна, в якій ми живемо, — Україна — є незалежною державою; повторимо, розширимо, узагальнимо знання про державні символи України та дізнаємося, хто був творцем нашої держави.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь вчителя про суспільство.

— Людина не може існувати відокремлено. Їй необхідно об'єднуватися з тими, у кого є з нею щось спільне, схожі інтереси. Але коли ти співіснуєш з кимось поруч, ти, хочеш чи не хочеш, повинен пристосуватися до цього. Інакше буде хаос, беззаконня.

Суспільство — це сформована система взаємодій між людьми, яка змушує їх вступати в контакти не хаотично, а за сформованими правилами.

Правила ці виробляються на підставі досвіду поколінь. Навіть якщо вони не прописуються, то завжди чітко обумовлюються. Саме обумовлений порядок взаємодій не дає спільноті розвалитися.

У суспільстві всіх його членів об'єднує спільна система цінностей.

Структура суспільства — це сукупність соціальних груп, великих і малих, і відносини між ними.

Сім'я, шкільний колектив, друзі — це частина суспільства.

Суспільство постійно перебуває в розвитку. Воно розвивається так само, як і ми. І від нас залежить, яким воно буде завтра.

2. Ознайомлення учнів з Україною як незалежною державою.

а) Що таке держава?

— *Держава* — це насамперед територія. Це землі, річки, озера, гори, повітряний і морський простір.

Другою ознакою держави є наявність постійного населення — громадян. Чому це важливо? Ось, приміром, Антарктида. Хоча це материк і там є територія, але немає постійного населення. Тому Антарктиду державою ніхто не називає.

Ще одна ознака держави — наявність апарату управління. Всі люди називають це *владою*. Дійсно, для врегулювання порядку в країні, для дотримання законодавчих, моральних і етичних норм, для благоустрою життя населення у держави має бути механізм, який би керував усіма цими процесами. Таким механізмом і є влада, яка ділиться на законодавчу, виконавчу і судову.

Суверенітет — це ще одна з ознак держави. Можна сміливо сказати, що це візитна картка держави. Суверенітет дає можливість державі бути визнаною іншими державами і, як наслідок, брати участь у політичних діях на міжнародній арені.

Для будь-якої держави також характерна наявність державних символів: герба, гімну та прапора.

Для існування самої держави ще потрібно чимало пунктів. Це і наявність державного бюджету чи скарбниці, конституції і безлічі кодексів, законів, наявність збройних сил, державної мови і грошової валюти.

б) Чому Україна — незалежна держава.

Доведення учнів. Має територію, постійне населення, є державні символи, армія, Конституція, державна мова, державна грошова валюта тощо.

в) Розповіді учнів про Україну.

1 учень.

Загальні відомості про Україну

За площею території 603,7 тисяч квадратних кілометрів Україна є *другою найбільшою країною в Європі* після Росії. За чисельністю населення, що налічує майже *47 мільйонів*, Україна лише трохи поступається Франції.

Великі міста-мільйонери: Київ — столиця, Дніпро, Донецьк, Запоріжжя, Львів, Одеса і Харків.

Державна мова: українська. У східних регіонах України широко використовується російська мова. У західних областях використовуються польська, угорська, румунська мови.

Україна за своїм стратегічно вигідним географічним розташуванням знаходиться на перехресті шляхів між Європою та Азією.

Її сусіди:

- Білорусь — на півночі;
- Російська Федерація — на сході;
- Молдова і Румунія — на південному заході;
- Угорщина, Словаччина і Польща — на заході.

На півдні Україну омивають Чорне й Азовське моря.

До складу України входять:

- 24 області;
- 2 міста, що мають спеціальний статус (Київ і Севастополь);
- 1 автономна республіка — Крим.

Більшість населення України проживає у містах.

2 учень.

Географічні відомості

Україна — держава Східної Європи. Вона займає південний захід Східно-Європейської рівнини (95% території) та частину пасма Українських Карпат і Кримських гір (5% території). З півночі на південь Україна простягається на 893 км, із заходу на схід — на 1316 км.

Україна розташована майже у трьох часових поясах.

Поблизу села Ділове Рахівського району Закарпатської області знаходиться географічний центр Європи.

3 учень.

Україна розташована в помірних широтах північної півкулі Землі й має широкий вихід до Чорного та Азовського морів. Положення на межі західних і східних народів та культур значною мірою позначилося на історії та розвитку держави. Певною мірою воно визначає і її майбутнє.

Україна займає більш ніж 5,7% території Європи і 0,44% території світу.

4 *учень.*

Горизонтальні зони в Україні змінюють одна одну з півночі на південь: мішано-лісові ландшафти, лісостеп і степ. Мішані ліси займають північ суходолу і тягнуться зі сходу на захід більш як на 750 км (Українське Полісся). Лісистість тут наближається до 60%. Лісостеп простягається з південного заходу на північний схід. Це зона інтенсивного землеробства: орні землі становлять 70%, ліси — 12%.

Степова зона займає 40% площі суходолу. З південного заходу на північний схід вона простягається майже на 1000 км. Ширина зони наближається до 500 км. Орні землі становлять близько 75%, лісистість — лише 3%. Розораність земель сягає 80%.

5 *учень.*

До вертикальних зон України належать Українські Карпати і Кримські гори. Лісистість схилів Карпат — від 15 до 50%. На схилах та на вершинах гір розташовані альпійські й субальпійські пасовища (луки). Українські Карпати тягнуться від верхів'їв Сяну до витоків Сучави смугою завширшки 100 км. Загальна довжина Українських Карпат — 280 км. Найбільше підняття — Полонинсько-Чорногорський хребет (г. Говерла — 2061 м, г. Піп-Іван — 2022 м, г. Петрос — 2020 м).

6 *учень.*

Кримські гори займають понад 20% території Автономної Республіки Крим. Круті схили вкриті рослинністю. Ближче до вершин розташовані субальпійські пасовища (яйли). Кримські гори простягаються вздовж південного узбережжя Кримського півострова на 180 км при ширині смуги близько 50 км. Переважні висоти — 700–1200 м. Найвищі в Кримських горах г. Роман-Кош — 1545 м, г. Демір-Капу — 1540 м.

7 *учень.*

На півдні Україну омивають Чорне й Азовське моря. Загальна площа акваторії Чорного моря — понад 482 тис. км², максимальна глибина — 2245 м, середня — 1271 м. Протяжність берегової лінії в межах України — 1540 км. Загальна площа акваторії Азовського моря — 39,1 тис. км², максимальна глибина — 14 м.

8 *учень.*

В Україні налічується близько 73 тис. річок і водотоків завдовжки майже 248 тис. км.

125 річок мають довжину понад 100 км. Найбільші річкові системи — Дніпровська, Дунайська, Дністерська, Південнобузька та Сіверськодонецька. Найгустіша річкова система — в Українських Карпатах. Дніпро — третя за довжиною та площею басейну річка Європи. Довжина в межах України — 981 км при загальній довжині 2201 км. Річка бере початок на Валдайській височині і впадає в Чорне море. На Дніпрі споруджено каскад водосховищ: Київське, Канівське, Кременчуцьке, Кам'янське, Дніпровське і Каховське.

В Україні близько 20 тис. озер. Найбільші з них Сасик (210 км²), Ялпуг (149 км²), Катлабух (68 км²), Світязь (24,2 км²). Особливою увагою туристів користується гірське озеро Синевир (7 км²).

3. Бесіда «Хто ми і звідки?».

(Учні читають уривки віршів.)

1. Я — дитина українська,
українського роду.
Українці — то є назва
славетного народу.
2. Як спитають мене люди, хто я,
тоді скажу їм,
що я українець щирий,
український в мене дім.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ